

Tűzoltó sapkák és sisakok – tűzoltót sisakjáról

Madarat tolláról, tűzoltót sisakjáról. Mit mutattak a régi sisakok? Mikor vezették be a katonai rendfokozatokat? Szerzőnk cikkében segítséget nyújt a különböző sisakok közötti eligazodásban, az azokon található jelzések értelmezésében. Ez azért is fontos, mert a jelzések 1898-tól 1945-ig meghatározták a tűzoltóság szervezeti felépítését és arculatát.

Egységes szabályozás

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség létrejöttével megkezdődött az egységesítés. Ennek jegyében történt meg a tűzoltók egyenruházatának, rangjelzéseinek és felszereléseinek kialakítása is. 1898-ban és 1908-ban adták ki a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség szervezeti, felszerelés és rangjelzési szabályzatát.

Megnevezése:

- 1898. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség által a magyarországi tűzoltó testületek számára megállapított szervezeti, egyenruházati, rangjelzési és felszerelési szabályzat.
- 1908. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség szervezeti, felszerelés és rangjelzési szabályzat.

A szabályzat értelmében szervezetileg a tűzoltó egységek a létszámviszonyokhoz igazodva szakaszokra (parancsnok +19 fő) és rajokra (parancsnok +4 fő) tagozódtak, ezen belül tiszti karra, altisztekre és legénységi állományra tagolódtak.

A tiszti karhoz tartoztak a parancsnokok, az alparancsnokok, a szakaszparancsnokok (minden 20. ember után egy), valamint a tisztviselők/segédtisztek, a titkárok, a pénztárnokok, a jegyzők, a szolgálatvezetők, a szertárnokok, valamint az orvosok/mérnökök/ügyészek. Megkülönböztetésül a rangfokozatuknak megfelelő sisakot, kéthangú jelzősípot tiszti baltát, - a tűzrendészeti felügyelők rőzsekést/pallost - viseltek.

A tiszti, vagy altiszti karhoz tartoztak az őrparancsnokok (minden 19. ember élén), rajvezetők (minden 9. ember élén), őrvezetők (minden 4. ember élén). Megkülönböztetésül a rangfokozatuknak megfelelő sisakot, a beosztásuknak megfelelő felszerelést és kéthangú brémai csontsípot viseltek.

Sípok:

- *Kéthangú jelzősíp:* arannyal áttört vörös színű, zubbony felső gombjába gombolt rövid zsinóron függő sárgaréz (tűzrendészeti felügyelőnél fehér fém).
- *Kéthangú brémai csontsíp:* vörös színű, zubbony felső gombjába gombolt rövid zsinóron függő jelzőeszköz.

A legénységi állomány beosztás szerint a szivattyúsokból, a rendfenntartókból és a mászókból állt. Legénységi sisakot és egyenruhát viseltek, felszerelésük különböztette meg őket egymástól.

Sapka

Leginkább a sisakok alapján lehetett megkülönböztetni az egyes embereket, de a tűzoltók nem csak sisakot, hanem sapkát is viseltek. Ebből kétfélet különböztettek meg, a tisztit és a legénységit.

A tűzoltó sapka fekete bársonyból készült, henger alakú 80 mm magas volt lapos fedelű kialakítással, melyhez igen kevésbé lehajló fényezett fekete bőrrerő kapcsolódott (sild), melyet két végén egy-egy sima domború kis sárga fémgombra erősítettek. A sapka elején fent egy 40 mm széles sárga fémből készült tűzoltó jelvény volt elhelyezve. (1. kép)



1. Sapka



2. Tiszti sapka

A tiszti sapka kialakítása a legénységihez hasonlított. Alsó szélén 7 mm vastagságú színes beszövés nélküli négyszögletes sima aranyzsinórral volt szegélyezve, amely fölött a sapkát 45 mm széles fekete moiré-selyemszalag fedte, ami egy változatos fényhatású, hullámos mintázatú (selyem-) szövet volt.

A sapka elején felvarrt tűzoltó jelvény volt, a fekete posztóra arannyal hímezve. A tűzrendészeti felügyelőknél a gombok és a csat fehér fémből készült. (2. kép)

Sisak teszi – jelzések

A sapka mellett azonban a sisakok fontosabb szerepet töltek be. Felépítésük azonos volt, taréjos fekete bőrsisakok voltak, melyek rögzítése fényezett fekete bőrből készült csatos rohamszíjjal történt. Ez volt az alap, az ettől való eltérések külön jelentést tartalommal bírtak.

Legénységi sisak: sima taréjú, vörös bőrszalagos, fekete bőrsisak. (3. kép)

Rajvezetői, őrvezetői sisak: rézzel szegélyezett taréjú vörös bőrszalagos fekete bőrsisak. (4. kép)



3. Legénységi sisak



4. Rajvezetői/Őrvezetői sis

Őrparancsnoki sisak: rézzel bevont taréjú, szélén rézzel szegélyezett, vörös bőrszalagos, fekete bőrsisak. (5. kép)

Szakaszparancsnoki sisak: rézzel bevont és körített taréjú, keresztpánt nélküli szélein rézzel szegélyezett, vörös bőrszalagos fekete bőrsisak. *Tisztviselők:* titkár, jegyző, pénztáros, szolgálatvezető, szertáros, orvos, mérnök, ügyész mindannyian szakaszparancsnoki sisakot viseltek. (6. kép)



5. Őrparancsnoki sisak



6. Szakaszparancsnoki/tisztviselői sisak

A zenészek vezetője, a karmester a szakaszparancsnokéhoz hasonló, de fehér fémmel borított és körített taréjú fekete bőrsisakot hordott.



7. Alparancsnoki sisak



8. Parancsnoki sisak

Alparancsnoki sisak: rézzel bevont és körített taréjú, két oldalán keresztpántos, szélein rézzel szegélyezett, vörös bőrszalagos fekete bőrsisak. (7. kép) Valamennyi sisak rögzítése fényezett fekete bőrből készült csatos rohamszíjjal történt.

Parancsnoki sisak: rézzel bevont és körített babérral díszített taréjú, szélein rézzel szegélyezett fekete bőrsisak volt, két oldalán ötlevelű babérlombbal ékítve, az elején kis oroszlánfej

rózsákból kiinduló és elől egybekapcsolt, bőrrel bélelt kívül babérlevelekkel díszített rohamszíjjal. Ezen kívül egy, a sisak belső részére varrt fényezett fekete bőrből készült rézcsatos rohamszíjjal lehetett rögzíteni a fejen. (8. kép)

Összegezve elmondható, hogy legszembetűnőbb módon a tűzoltó sisakok segítségével lehetett megállapítani a tűzoltók rangját és beosztását, a szolgálati rendben elfoglalt helyüket.

Ez a rendszer maradt fenn egészen a II. világháború végéig. Ekkor a rangok beosztáshoz kapcsolódtak, nem követték a katonai hierarchiát. A változás csak az 1948-as államosítás után következett be, ekkor vezették be a katonai rendfokozatokat.

Dr. Berki Imre múzeumigazgató